

MAGDA URSACHE

La braț cu Mnemosyne

Citind *Anamteme. Din Delta memoriei, III* (Editura Eikon, București, 2025) mi-au venit în minte titluri din care mi-era greu să aleg: *Examen la conștiință* sau, poate, *Exerciții de conștiință*, dat fiind faptul că Vasile Gogea vede „conștiința morală ca un instrument muzical”, cu care știe a umbla, cum ar umbla cu lăuta, ca să-l parafrazez pe Kogălniceanu. Alt titlu posibil: *Rugă pentru memorie*, pentru că mărturia prin mărturisire nu vine numai pentru tine și pentru mine, ci pentru lumea întreagă. Or, fără memoria trecutului, prezentul e gol-goluț, așa cum teoretizează filosoful Mircea Florian în *Recesivitatea ca structură a lumii*.

Am mers încet ca melcul din „propoeziții”, țintind grindul central al Deltei. Lectura m-a împins în toate apele: de-a lung de Berevoi, râul copilăriei, până-n Șchei; de pe Olt, un Mississippi imaginar pentru autor, până pe Someș, fără să mă scufund. La Sighet, de pe podul de lemn al Tisei se vedea Biserica Albă, atunci în URSS. Pe fluviul Memoriei, de la Tisa pân' la Delta Memoriei, m-au trecut toate apele. „Dar memoria”, scrie Virgil Rațiu „nu e de apă ci de stâncă și stei”. Am contemplat cataracte, chei, meandre ale existenței lui Vasile Gogea, neocolind sedimente, aluviuni, gunoaie care îneacă și de care-i plin Bahluviul ieșean. Revolta cadeților de la Liceul militar „Dimitrie Cantemir” din Breaza, noiembrie '69, i-a schimbat cursul vieții. N-a fost să fie cadet? Mai bine.

Într-un târziu, l-am găsit pe Vasile Gogea alături de grecoica Mnemosyne, veghind și supraveghind. Îi șoptea în melcul urechii că Memoria e facultate mentală de neprețuit. Și n-are dreptate muza muzelor, în număr de 9, protectoare ale artelor care dau sens lumii, de vreme ce doba proletcultă se aude din nou, asurzitor, iar „holocaustul axiologic”, urmărind inversarea scării valorilor, a intrat iarăși în rol?

Anamtema, ne spune DEX-ul, e un exercițiu de fixare în minte a faptelor și nefaptelor, a sentimentelor. Să fie un soi de boală, de fixație a autorului? Nu. Mai degrabă opusul amneziei dorite sau nedorite. Criteriul nu-i altul decât adevărul, fruct oprit, presupunând mult risc să muști din el.

Mai știu și eu câte ceva despre depășirea fricii. Nicio problemă pentru V.G., luptător social neadaptat la nedreptate, care n-a șovăit nici în acel noiembrie 15, 1987, la Brașov, nici în acel Decembrie 1989 și nici acum, când, după 36 de ani de schimbare-n modificare, România pare a fi ca subterana lui Dostoievski, iar în „sub-estul Europei” e posibil, dar mai ales imposibil, orice. Da, am ajuns țară a tuturor imposibilităților. O mai fi ceva roz în „estetica” noastră, cum o numea Monica Lovinescu? Poate dacă-l vopsim în roz pe Vladimir Tismăneanu, cu Raport final cu tot, și-l depunem în Cartierul Primăverii, cum au făcut praghezii cu tancul sovietic.

Anamteme îl arată pe Vasile Gogea *dansând cu lupii*. L-a învățat lupoica Huta, născută în același an cu el, reapărând ca să deschidă *Anamteme III* ca simbol al loialității, al fidelității, dar și al nostalgiei. S-a stins de dorul-dor, după ce familia a plecat din Sighet în Țara Făgărașului. Să-ți moară un câine, spune un personaj al meu, e mai rău decât să-ți moară un prieten.

Proza scurtă, intitulată *Huta* e ca o nucă verde și tare. Gogea avertizează: „Atenție, urmează o lectură care vă poate afecta emoțional.” A urmat o carte întreagă care pe mine m-a tulburat emoțional.

Am trecut prin aceleași refuzuri, ca și mai tânărul Vasile Gogea, ceea ce arată cât de mult a durat comunismul cu rele și rele. El era pionier în '62, când eu terminam Liceul „B.P.Hasdeu”. Copil, a refuzat să fie *dobaș*, să bată entuziasmat toba la pionieri. Nici eu nu puteam fi entuziasmată de salutul (voios) de pionier. Când m-au pus șef de detașament, am uitat salutul și m-au eliminat pe dată. Când se naștea el, în 7 august 1953, an în care a murit Stalin, învățătoarea m-a forțat să-l plâng pe „tătuca”. Pe ferestrele de tren scria pa ruski, Nu vă aplecați în afară!, iar la Brașov se puteau citi, pe Tâmpa, literele STALIN, pe trunchiuri de brazi. Am trecut prin defilări de unu mai, prin munci agricole la desfăcat pășoi (el elev, eu angajată la „A.I.Cuza”, în prezent UAIC). Iubita lui secretă a fost Doamna Stanca (bust); mie un coleg de liceu, Florentin Popescu, îmi spune Doamna Chiajna, de îndărătnică ce sunt. Cât despre generație (care, totuși, cuprinde 30 de ani, nu zece, ca acum: avem optzeciști, nouăzeciști, doimiști, în curând ...lustrași cu operă de mare valoare), Vasile Gogea e optzecist, eu șaptezecistă la debut editorial, reintrând în scena literară cu nouăzeciștii, după 13 ani de semnătură interzisă. Dar, ca și Goma, m-am dezis de titulatura disident. A fost o greșeală de tipar plantată anume de corectură și comandată de red. șef, obedientul la „sarcini” PCR, Liviu Leonte.

Și aici trebuie să-l contrazic pe Ion Mureșan, deși sunt asertivă la poezia sa magistrală. Nu, nu cred că Vasile Gogea ar avea antipatii consecvente și simpatii la fel de consecvente după 36 de ani. N-are cum. Între timp, democrația a ajuns democrat-ură, se duce spre dictat-ură și spre cenz-ură, iar simpatiile, inevitabile în '90, au ajuns evitabile în 2026. Post-socialist, s-a întreținut anume un vacarm (v. *Voci în vacarm. Un dialog cu Monica Lovinescu și Virgil Ierunca*, Eikon, 2010), să nu mai gândim limpede și să ne culcăm pe trandafirii iliești („Ce votăm aia mâncăm”, se striga în Zona Zero de Comunism din Piața Universității), când soluția nu era alta decât aplicarea Punctului 8 de la Timișoara. Unii au fost ademeniți cu folos propriu de Securitate, alții simțindu-se, sub cele 7 servicii sau câte or fi fiind, în insecuritate.

De ce sunt intelectualii lași? întreba Mircea Eliade. Dintr-un confort al nepăsării. După atâția ani de iluzii și speranțe deșarte, ca țara asta anormală să devină normală, trebuie „Cuvinte Împotrivate”. Gogea le găsește neîncetat. Pentru asta îți trebuie curaj. Aș vrea să-i semăn la capitolul curaj. Și da, bunica sa după mamă se numea Karaman, nume aromân, iar aromânii sunt cei mai buni și cei mai îndrăzneți dintre români.

Sunt multe opinii care mă aproprie (uzez de un r în plus pentru expresivitate, Vasile Gogea fiind versat în a găsi cuvântul adânc, nobil, măiestrit): calea dreaptă, oablă este să ne recunoaștem fiecare vinovăția, iar scriitorul trebuie să fie mărturisitor, nu învățător care dă povețe. Altă apropiere? Respect, toleranță, înțelegere între etnici, dar neapărat reciproc.

Vasile Gogea e o minune de om prin eleganța comportamentului, prin blândețea purtării jurnaliere, dar în viața socială preferă verbul, nu substantivul. De ce România a ajuns aproape de pierzanie? Pentru că îi lipsește verbul. „Mi-e dor de verb”. Nu de atribut, adaug eu. „Copiii vor plânge pentru că noi am râs destul.” Așa îi scria Caragiale lui Missir, în 1907. Când folosește dioptriile lui Caragiale -și nu-i ușor deloc- V.Gogea preferă să le transforme în telescop, dar mai ales în microscop, văzând un tragic în Caragiale, trăind plener, și la București, și la Berlin, pentru România, din primăvară până-n toamnă. „Pentru care pot ca să zic PAROL!”, cum am scris în *Mofturi, moftangii, mofteme*, încuviințându-l pe Vasile Gogea. Totdeauna e un moment bun să-l recitești pe Ion Luca Caragiale, ca să vezi cât au involuat miticii.

Și aș mai nota o apropiere: scrisul e terapie la Gogea, la fel la mine: „Scrisul îmi echilibrează ființa.” Cu atât mai mult cu cât Țară pentru bătrâni nu există (mulțumesc, Cornach McCarthy!). Se recomandă pe rețele o stranie terapie, de viu în sicriu, în Franța se pregătește euthanasiere asistată și aprobată, numită Legea crimei

de potrivnici, iar la noi funcționează azilele groazei, unde se cheltuie pe moarte, nu pe viață.

Revenind la viața de cărțar la țară, a refuzaților neacceptați de Center, ca incomozi, a cenzuraților, a revoltaților, o, ei sunt păguboșii. Dar sunt și merituozii, deși s-au ivit „provinciali fără frontiere”, „internaționali locali” prin tot locul. Cel ce se dă cu tupeu drept homo universalis nu-i știut de nimeni dincolo de colțul străzii Lăpușneanu, dar are parte de toate premierile. Dorin Tudoran folosește sintagma „eternitate locală”, eu aș folosi pluralul: eternități locale. E o evidență, ca atâtea altele, că pixurile sunt ghidate și teleghidate, ordonate (de ce și de cine?). Vasile Gogea îi diagnostichează precis pe „lucrători”, la pag.53. Spicuind: „Criticii parohiali”, „Independenții aserviți”, „Izolații ubicui”, „Postumii iminenți”, „Fondatorii perpetui”, „Rentierii”, „Sihaștrii din cartiere rezidențiale”... Vasile Gogea face *Exerciții de tragere cu pușca de soc* (Paralela 45, 1998), dar pușca lui ia foc. Așa cum ar spune Virgil Rațiu: „Punct ochit, puncte lovite.”

E știut că titanida Mnemosyne e și muza limbajului, de aceea îi suflă-n ureche lui Vasile Gogea regulile, prima fiind să le sfideze pe toate, iar Gogea le sfidează. Și de ce am respinge ars combinatoria, pe care autorul o deține? Și eu sunt predispusă, ca povestașă, la un amestec de ficțiune cu întâmplări reale, de eseu cu poem(atică), de evocări triste cu aforisme, de confesiune cu observări critice. Combin biografeme proprii cu ale personajelor, cartea mea de identitate cu a prietenelor...Refac genurile, să-mi iasă altfel de roman. Romanul nu mai e ce-a fost? Poate da, poate nu. Oricum,vreau să dau altă față unui roman de dragoste, de pildă, scriindu-l nu pentru mulți, ci pentru culți, așa cum m-a asigurat Dumitru Augustin Doman.

Nu-i nicio surpriză că Vasile Gogea trece de la fizică (referința la fizicianul Adrian Bejan și teoria sa structurală) la metafizică; de la o notă nedatată de jurnal la un document al L.O. (pentru neștiutori, „lucrător operativ”), care-l filează pe „Oșan”, numele de cod al său, în dosarul de urmărit al Securității, încheind *Anamteme III*. În opinia mea, numai documente reale nu sunt aceste rapoarte, conținând, ca în cazul lui Luca Pițu sau Mihai Ursachi, acuze de neînchipuit, „ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE”.

Sub semn de întrebare: Urmează *Anamteme IV*?

Astăzi la acest al treilea volum de ANAMTEME, am avut revelația procesului „creativ” care a generat această artă. Exercițiile de memorie comemorate în aceste pagini nu au urmat o ordine prestabilită, ci au avut un algoritm, o „conștient” cronologică, tematică sau dialectică.

Dacă primul text, Pluta (fructe și în volumul al doilea) indică, simbolic, începutul primei și unei călătorii, devine pe parcurs un adevărat flux al memoriei, putând fi considerat o poezie în care se adevărat o trilogie. Într-un flux de amintiri sau a scrierii corală acestor fluxuri, ca în manualele de geografie, „de la țara până la război”, ci de o-au relevat doar în estetica scrierii a autorului, scris pe un grăd din delta amintirilor lui, însoțit de „câșturi pe poezie”, viața cîndea, pe mările Tisic și Ieri, de Obști și Berboșului, de Șchimbă sau de Șchimbă. Acesta se înconștientă, apăsă alături, din „scrierile” scrierilor aduse din aminte, aduce aminte cu alte scrierile „scrierile” de „scrierile”. Și, da, ... generat. Acest text se poate fi o „poezie” la primul volum, dar și o „poezie” la acesta, al treilea.

Cele trei volume de ANAMTEME pot fi considerate, din această perspectivă, trei înșiruri ale unei albe. Întădite de o țară de „scrierile”, tancuri scate prin schimbarea albului, alburii transformate în țările plătitoare entități lăcșoare. De pe grădă pe care s-a înșirănt, atunci înșirăntă din această, vibrațiile și redobândite căminurile, cheile sau mândrele prin care a cure-chiar viața lui.

T. G.

